

תמרורים

כרטיס לרכבת

נחוג ♦ יום־הולדתה ה־92 של **ברכה (ברוניה) פלאי**, הגבירה של המו"לות העברית, הממשיכה לעסוק בעיסקי הוצאתה, מסדה, למרות גילה ועיוורונה. פלאי, ילידת רוסיה ומוסמכת לכלכלה, הספיקה לנהל גימנסיה ערב מלחמת־העולם הראשונה, לשאת סוחר־בדים ולהימלט, יחד עימה, מרוסיה לארץ־ישראל וכאשר נתקעו ברכס ארצה, באלכסנדריה, ללא אמצעים, מכרו את טבעות־הנישואין שלהם, על־מנת לממן את רכישת כרטיסי הרכבת לארץ. אחר תקופה קצרה, כנוצרת בכר־מי ראשון־לציון פתחה פלאי את אחת הספריות הראשונות בתל־אביב, אחיעבר (רמי המוני: חמישה גרוש לחודש) ולבסוף סידה, לפני יותר מ־50 שנה, את הוצאת הספרים מסדה, שגולת־הכותרת של הפקודה היא האנציקלופדיה העברית. קודם לכן התפרסמה מסדה בהוצאת פירוש התנ"ך של גורדון שהיה ללחם־חוק למאות אלפי תלמידים, משך יותר משני דורות.

אפר לחלל

נפטור ♦ בלה־גולה, קליפורניה, בגיל 67, מסרטן־הדם **קראפט אריקה**, מדען־חלל אמריקאי, שהחל את דרכו כקצין גרמני במילחמת־העולם. בה השתתף בכניית פצצות ו־2 ההיסטוריות, אריקה, אשר נישבה על־ידי האמריקאים בימי המלחמה האחרונה, הפך לאחד מבכירי מתכנני מיבציית־החלל האמריקאיים והירבה גם להטיף ליישוב ותיקוש הירח. כצוואר תו הורה לשרוף את גופו ולשלח את אפרו לחלל, בחלילית הראשונה שתשוגר אחרי מותו.

ארונו לקבר

נפטור ♦ ולפי השמועה, התאבד בירייה, במוסקבה, בגיל 73, **ניקולאי שחולוקוב**, מי שהיה שר־הפנים הסובייטי עד לפני שנה, עת הודח מתפקידו ואשר עמד, כנראה, להיות מובא לדין על מעשי־שחיתות. הבסיס לשמועות ההתאבדות: בניגוד למינהג הרוסי, להביא נפטרים לקבורה בארון פתוח, הובא ארונו של שחולוקוב לקברו בארון סגור ובנוכחות משמרות מיטרה כבדים.

תפקיד לאזור

נפטור ♦ במוסקבה, בגיל 76, מהתקפת־לב, **דימיטרי פיודורוביץ אוסטינוב**, מי שהיה משך שמונה השנים האחרונות שר־ההגנה של ברית־המועצות והאזור השני בתולדותיה שמילא תפקיד זה (הראשון היה, לפני יותר מ־60 שנה, היהודי לייב טרוצקי). אוסטינוב, מהגרנד־שנק לפי השכלתו, מונה בגיל 33, בעיצומה של מלחמת־העולם לשר תעשיית־הנשק וריכו, כע"ב בור 20 שנה נוספות, את מירוז־החלל הסובייטי.

קול לכנ

נפטור ♦ בניו־יורק, בגיל 80, אחרי שנתיים של אישפוז במצב של חוסר־הכרה, **יאן פירס**, מזמריה הבכירים (טנור) של המטרופוליטאן אופרה בניו־יורק משך עשרות בשנים. פירס, שגולד כיעקב פנחס פרלמוטר, גילה את קולו בגיל 14, בחתונת יחידות, ולא בחל, גם בשיא הקאריירה האופראית שלו, בחופעות חנות ותאטרון. הופעתו האחרונה, כטוביה החולב בהפקה מחודשת של כנר על הגג בהונולולו, בירת הוואי.

רופא לשאה

נפטור ♦ בלוס־אנג'לס, בגיל 83, ד"ר **חביב לוי**, רופא ואיש עסקים חובבי־עולם, יליד איראן שהיה, בשעתו, רופא־החצר של השאה. לוי, אב לארכה בניס ובת, שהיה בעבר גם יו"ר ההסתדרות הציונית באיראן וגם נודע במחקרו על יהודי המירוה, הובא, לפי בקשתו האחרונה, לקבורה בירושלים.

הביאור החדש של שלג, שמואל אריה לייב גורדון (1865-1933). שהיה סוחר משורר, מתרגם (המלך לוי של שקספיר) ומורה בבית־הספר לבנות ביפו של ראשית המאה, לפני שחיבר את יצירת חייו, הפירוש.

לברר את עדותו. לא יתנו לו לבקר אותך בבית המעצר.

„אז החלטתי להגיש בג"ץ ולדרוש את הזכויות הללו כדי להגן על עצמי. העצירים האחרים היו מאוד מעוניינים בתוצאות הבג"ץ שלי, אבל הם גם אמרו לי: דירי באלק, אם תזכה בבג"ץ יעשו לך המון צרות!"

„הגשתי בג"ץ וביקשתי זכות להזמין עדים בכתיב, להתקשר אליהם בטלפון ולשוחח איתם בבית־המעצר. לקח ארבעה חודשים עד שהשוטט יעקב מלך הגיע לכלא ודן בבקשה שלי. הוא קיבל את רוב בקשותי והמליץ לפני שילטונות בית־המעצר לאפשר לי להתקשר החוצה. „כל העצירים שמחו מאוד, אבל התוצאה המיידית היתה שקצינת־הניהול האשימה אותי שקראתי לה שקרנית. עשו לי מישפט מהיר ושללו ממני מייד את כל זכויותי להתקשר החוצה במשך חודשיים. זהו זה, אז זכיתי בבג"ץ ואמרו לי שאני יכול להתנגב בנייר הזה. ומצבי עור היה טוב יותר משל עצירים אחרים. כי אני יודע לכתוב ולקרוא. ומה הם, מיסכנים, יכולים לעשות? לשים טביעת־אצבע על דף־נייר כדי להתלונן?"

גרינוולד מספר כי הפרקליטות ביקשה את מעצרו עד תום ההליכים בגלל חומרת העבירה. המישפט נמשך ונמשך גם בגלל טענות שונות שהעלה גרינוולד עצמו, ואשר האריכו את הזמן. אבל בסופו של דבר העירה המתלוננת וסיימה את עדותה במרס 1983. גרינוולד ביקש אז שנית להשתחרר בערובה, אך בית־המשפט רחה את בקשתו ללא נימוקים. כאשר תמה שנה מיום מעצרו, והמישפט טרם הסתיים, היה צריך להשתחרר, מכיוון שהחוק אומר כי אדם לא יוחזק יותר משנה במעצר. אך הפרקליטות פנתה לבית־המשפט העליון, כדי להאריך את מעצרו בשלושה חודשים נוספים. זוהי הדרך היחידה הנתונה לפרקליטות כדי להחזיק אדם, שטרם הורשע במעצר, תקופה העולה על שנה. בית־המשפט העליון הסכים להאריך את מעצרו של גרינוולד. אולם תוך שלושת החודשים הללו לא התקיימה אפילו ישיבה אחת נוספת במיש"פטו כאשר הסתיימו גם שלושת החודשים הללו. שוחרר גרינוולד סוף־סוף ממעצרו.

„כאשר שוחרתי, עדיין לא העידו כל עדי התביעה. אילו באמת הייתי כל־כך מוסכן ורציני להפריע למהלך המישפט, יכולתי לגסות להטריד את העדים הללו, אבל זו כמובן היתה שטות. „את כל המישפט היה אפשר היה לנהל בלי מעצרי בדיוק באותה מידה של הצלחה וביטחון, והרבה יותר מהר. ואני הייתי יכול להגן על עצמי הרבה יותר טוב, אילו הייתי משוחרר מאשר מתוך הכלא." אומר גרינוולד.

כאשר השתחרר, היו עסקיו הרוסים לגמרי.

„מכות הן נורמה קבועה בבית־המעצר! הסוהרים מכים, במיוחד, את החלשים!"

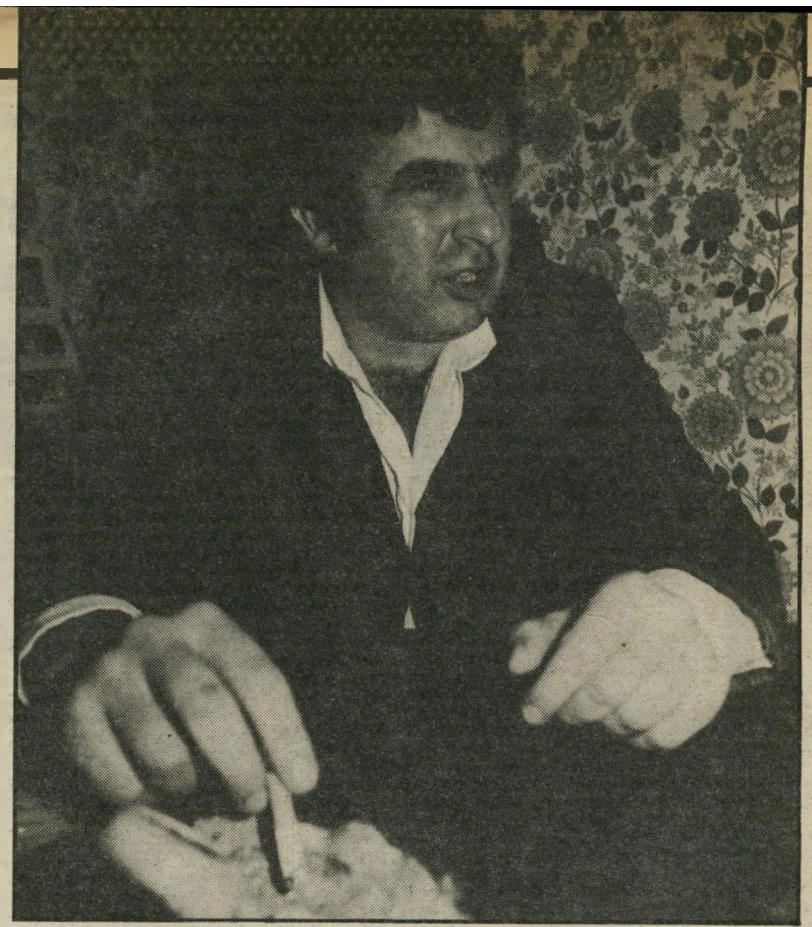
„אני אפילו לא יכול לנסות להעריך בכסף כמה זה עלה לי." הוא אומר, אבל הוא יכול להעריך בקילוגרמים כמה עלה לו המעצר. במשך תקופה פה שבה ישב בכלא הוריד גרינוולד 36 קילוגרמים ממישקלו!

הוא הספיק כבר לעלות במישקלו מחדש מאו שוחרר. הוא מספר כי בבית־המעצר באבוכיב התנאים נוראים. „האוכל, שלא תרעי מצרות, וגם זה לא מספיק! אנשים מתחננים לקבל עוד פרוסת לחם. ולא נתנים להם. „לעומת אבוכיב, רמלה זה ממש לוקסוס, האוכל שם יותר טוב, והתנאים כמעט אנושיים." אבל מדוע בכלל צריך אדם, שהוא עדיין בכחית חף־מפשע, לבלות שנה ורבע במעצר בלי סיבה טובה?

תגובת רשות בתי־הסוהר באה מפיו של רוכב הרשות, שמעון מלכה, שביקש להעיר, כי מכיוון שהאינפורמציה שנמסרה היא חלקית הרי בשלב זה, אחרי בירורים ראשוניים, התגובה, מטבע הדברים, איננה מדויקת וסופית.

האיש היחיד המתאים, פחות או יותר, לתיאור של גרינוולד הוא אדם בשם יוסף פריץ, תושב קריית־גת, יליד 1960, שהיה בבית־המעצר של שירות בתי־הסוהר ביום ה־15 בנובמבר 1983 ואושפז במחלקה הפסיכיאטרית. בשעות הערב של אותו יום נמצא חסרת־נועה במיטתו ורופא קבע את מותו. מונתה ועדת־הקירה ההומר של מימצאה נמסר למשרד־הבריאות ונמצא בטיפול. לפי מיטב ידיעת רשות בתי־הסוהר לא מת כל אדם אחר, תושב קריית־גת, בבית־המעצר.

אילנה אלון

לא עובר, אין לי אפשרות להתקשר לאנשים היי כולים לעזור לי.

„בכלל, כאשר אתה במעצר עד תום ההליכים, בעיני רוב האנשים אתה כבר מורשע, והם לא רוצים עסקים איתך.

„למשל, הייתי צריך להזמין איזה עד טכני, שיעיד על מעול של רלת, אבל אף אחד לא רצה להתקרב אלי. ברגע ששוחרתי ממעצר, הכל השתנה, אם שופט שיחרר אותך, אז אתה שוב אחד מהחברה, ומכונים לדרך איתך ולעזור לך.

„כדי להחזיק מעמד במעצר, אתה צריך הרבה כוח נפשי והרבה כסף, ואלה בדיוק שני הדברים שחסרים לך במעצר. כמעט כל האנשים שנשברים במעצר, כולם נלחמים עד המעצר עד תום ההליכים. אבל ברגע שהם נעצרים עד לתום מישפטים, הם יודעים שזה כמעט אבוד. רק גס, או מזל אדיר, יכול להוציא אותך. ולכן, אחרי המעצר

זה 97 אחוז או 95 אחוז, מה שטוב הוא שהאיש כנוים המעטים בולטים בשטח.

„זה נכון שגם רוב הסוהרים הם ספרדים. אבל אל תחשבי שהם עושים טובות דווקא לעצירים הספרדים, להיפך. ראיתי מעשי־אכזריות נוראים. זה לא מפני שכל הסוהרים הם סאדיסטים, זה לא נכון. יש כמה כאלה, אבל גם הסוהרים האחרים, נגזרים מהר מאוד לאלמות. הכוח שיש להם כיר משכר אותם.

„אבל לא כולם מקבלים מכות. אני, למשל, לא קיבלתי אף פעם מכות. אולי מפני שאני ממושמע ואולי מפני שידעו שיש לי קשרים בחוץ וכל רבר שיעשו לי יתפרסם, ויהיו להם צרות.

„מכות הן נורמה קבועה בבית־המעצר. כבר לא שמים לזה. בבית־המעצר ברמלה יש חררי־הפרדה, וכל מי שעובר לידו שומע צעקות. אבל אף אחד לא ניגש לשם. הסוהרים מכים בדרך כלל את החלשים, את אלה שאין להם בחוץ קשרים חזקים והם לא לוויתני־פשע. מישו שיש לו „חיילים" ויכול לגרום צרות בכלא מקבל כל מה שהוא רוצה. עושים הכל כדי שלא יגרום להתפרעויות. גם מי שיש לו מעמד, למשל, עורר־דין שפצע, מקבל יחס מיוחד.

„אני זוכר מיקרה אחד נורא. זה היה מישו מקרית־גת. לא הכרתי אותו, אבל הוא ישב בתא בודד באותו מסדרון שבו הייתי. יום אחד שמעתי מכות וצעקות. ראיתי סוהרים הוציא אותו מהתא למסדרון, ושם הרביצו לו. כולם ידעו שלאיש הזה אין קרובים ואיש לא התעניין בו. אחרי שהיכו אותו החזירו אותו לתא ושמעתי אותו נאנק.

„אחרי הצהריים פיתאום היתה מהומה, וסוהרים התרוצצו, ואו מישו אמר שהרופא קבע כי האיש מקריית־גת מת מהתקף־לב. אני בטוח שהוא הוכה למוות. בדרך כלל איש לא מתרגש ממכות, רק בדיעבד. כאשר מישו מת מזה, פיתאום מתעוררים לעניין."

„כמעט כל האנשים נשברים במעצר!"

ל גרינוולד טענות רבות נגד המישטרה, שאותם העלה גם כטענות־ההגנה במישפטו. הוא חושב כי המישטרה ורפת אותו בגלל אר נית־השידור. רק פעם אחת קיבלתי מכות במעצר, אבל זה לא היה מסוהר. זה היה מאיזה עציר מסומם, שלא היכרתי אותו. הומינו חוקר, וככיכול פתחו תיק, אבל מאו לא שמעתי כלום על העניין. ביקשתי עשרות פעמים שיגידו לי מי היה התוקף, אבל מסרבים לומר לי. אני פשוט רוצה לדעת מדוע הוא תקף אותי. האם מישו שלח אותי? אולי המישטרה? ואיש לא מספר לי."

גרינוולד החליף בתחילה כמה עורכי־דין, אך בשלב מסוים של המישפט הגן על עצמו. כדי להגן על עצמו היה זקוק לקשר עם עדים ולאפשרות לעיין במסמכים ולכתוב תמציות. „אז את מבינה מה קורה? הנה אני נאשם, נגדי עומד כל מנגנון המדינה, מישטרה, פרקליטות, מעב"רות ומומחים, ואני יושב בכלא, אין לי כסף כי אני